

Om de gamle Degne.

Af Severin Christensen, Skjoldborg.

IV. Hassing Herred.

(Degnehistorien i dette Herred er mangelfuld, væsentlig fordi den ældste gejstlige Skifteprotokol mangler.)

1. HARRING-STAGSTRUP.

Degnene boede i Stagstrup, men 1558 nævnes

Laurris Degn

i Øland. Han har intet Degneboel.

1. *Laurits Lauridtzøn* til 1692.

2. *Herman Andersen*. 1692-93.

3. *Peder Nielsen*. Degn 1693-1714.

I Året 1714, samme År, som han fik eller tog sin Afsked som Degn, blev han anklaget for en Provsteret, fordi der gik Rygter om, at han var Fader til et Barn, som Pigen Maren Vendelbo havde født udenfor Ægteskab. Maren Vendelbo synes at have været et løst Kvindfolk, der ved denne Tid boede i Koldby eller i Nærheden af denne Landsby. Peder Degn har sikkert heller ikke været nogen sædelig Karakter, men på den anden Side kan ond Sladder og løst Tale give Anledning til megen Forfølgelse og Uretfærdighed overfor enhver, som bliver Genstand for den Slags Omtale.

Efter den gejstlige Justitsprotokol skal her anføres det væsentligste af Peder Degns Sag.

”Mødte for Retten Niels Jensen af Haring og vandt (vidnede) edelig med oprakte Fingre efter Loven, at Peder Degn kom i hans Hus at ville købe for 2 Sk. Tobak, som var førend Maren Vendelbo tog Skrifte for det sidste Barn, og da kom det i Tale, at hun vilde skyldes Peder Degn for alle tre (Børn). Da svarede Peder Degn: Hun gør mig åbenbar Uret, om hun skylder mig enten for det sidste eller det mellemste (Barn). Da sagde Niels Jensen til Peder Degn: End den første Barn? Da svarede Peder Degn: Den har jeg intet sagt nej for endnu. Videre sagde Peder Degn til Vidnet (Peder Jensen): Når du går ned til Koldby til din Gård, da fly mig at vide, om Maren Vendelbo vil skyldes mig, og dersom hun vil skyldes mig, da gør hun mig, min Kone og mine Børn Uskel. Jeg skal få lavet det med hende (her var Skriften ulæselig) . . . og til Kagen.

Så udspurgte Niels Jensen . . . M . . . (den Kvinde, hos hvem Maren Vendelbo var til Huse), og hun sagde: Ja, hun (Maren Vendelbo) vil skyldes Peder Degn, og nu skal hun stå Skrifte på Søndag. Denne Kvinde havde også talt med Peder Degn og sagt til ham: Nu skal Maren Vendelbo tage Skrifte på Søndag, og de siger, at hun vil skyldes eder. Lad mig nu se, I kan stå eder! Da svarede Peder Degn: Det

frygter jeg intet for, om jeg måske Ret! Som andet Vidne i Sagen fremtrådte Anders Poulsen af Gærupgård, og han vandt edeligen efter Loven, at nu i Foråret kom Peder Degn i Gærupgård, hvor Vidnet tjente. Da sagde Peder Degn til Vidnet, at hvis denne vilde have Maren Vendelboe, så vilde Degnen unde ham Smeche Værsted i Stagstrup, og endvidere vilde Degnen give ham en Fjerding Dragvåd, og denne skulde intet koste, men Degnen vilde dog have Part i Fiskeriet. Videre sagde Degnen: Jeg har to Køer, måske du kan få den ene af dem og talte ikke om Betaling. Degnen lovede ham 1 Rdl. til Hjælp til en Ko, og tilsidst sagde Peder Degn, at så længe han havde 2 Sk., skulde karlen få den ene af dem.

Efter at forskellige Vidner havde afgivet deres Vidnesbyrd, fremkom Anders Jespersen og gjorde denne Forklaring: Sidste Torsdag kom Biore? Hansens Karl i Sundmølle op til Stagstrup og vilde have smedet. Da spurgte Anders Jespersen denne Karl ad, om det var sandt, at Pigen (formentlig Møllerens Pige) bad ham trække i hendes Klæder og gå ud i Tørvehuset til Peder Degn, men Karlen sagde nej. Om Morgenen kom Peder Degn efter sin Kæp, som han havde glemt i Tørvehuset. . .

Da Maren Jensdatter Vendelboe undveg af Landet, og Degnen vilde aflægge Ed på sin Uskyldighed, blev han frikendt. Men hans Sognepræst giver ham et slet og mistænkeligt Skudsmål efter Rygte og Mistanke, og dersom nogen Tid herefter skal findes nogen mindste Mine til slig skammelig og forargelig Last af denne Peder Degn, da (skal) han, andre slige, enten de er gejstlige eller verdslige, til Afsky, lide Straf og Tiltale på Ære, Gods og Boelslod efter lovlig Bevis og Tiltale.”

Samme År (1714), som Peder Degn var for Provsteret i Anledning af foranstående skidne Sag, har han mistet eller frasagt sig sit Embede, thi vi træffer ham igen for Provsteretten sammen med sin Eftermand i Degneembedet, Studios Hans Vinther.

Denne Sag blev afgjort således, at Hans Vinther udleverer til Peder Degn alt, hvad som hans er. Peder Degn skal derimod overlade Hans Vinther et Fæhus, som står ved Degneboligen.

Som et Eksempel på hvor tarvelige Anklagepunkter man tog op til Drøftelse ved den Tids Provsteretter, kan anføres, at Peder Degn ved denne Lejlighed klager over, at Hans Vinther en Morgen tidlig i Dæmringen har gjort Allarm på Peder Nielsens Dør og skrækket hans Kone.

4. *Johannes Winther*. Degn 1714-18.

Denne Degn døde 1718, 45 År gl.

5. *Jens Nielsen* (Klauman). Degn 1718-23.
1723 var han tilligemed flere andre Degne i Hassing Herred for Provsteret i Anledning af, at de havde ikke betalt deres Pension til Thisted Skole. Jens Klauman blev dømt til at betale 3 Rdl. 2 Mk., samt 1 Mk. i Procesomkostninger.

6. *Severin Ferstivius?* Degn 1723.

7. *Petrus Bruun*. Degn 1724.

8. *Chr. Didriksen Schytt* Degn 1725-64.

Denne Degn var sandsynligvis en Søn af Præsten Didrik Christensen Schytte i Tødsø. Navnet passer i hvert Fald. Er denne Formodning rigtig, har han været Broder til Præsten Fr. Langebechs første Hustru, som var Moder til Historikeren Jacob Langebech.

Om Chr. Didriksen Schytt hedder det i en Indberetning 1739: Degnen her i Sognene er bekvem nok til at lære Ungdommen at læse, skrive og regne og har altid opført sig således, at der om hans Liv og Levnet og hans Degneembeds . . . i Kirken, der intet har været eller er at sige, men til Katekisation er han ej så bekvem, som kunde forlanges, af dessen Årsag, han mestendel må betjene sig af Bogen at quastionere og lader Ungdommen svare ud af, hvilket jeg vil gøre mit Bedste efterhånden at få comperet jo mere og svar.

I en Sag mellem Provst Thestrup af Haring og Præsten Ole Kamp i Skjoldborg angående en Brudevielse indsender Degnen Chr. D. Schytt en skriftlig Klage over, at han var bleven bedraget for Offer og Indtægt ved det omtalte Bryllup, der fandt Sted 1747. Chr; Didriksen Schytt var gift med *Kirsten Madsdatter*, og med hende havde han mindst en Søn, der blev Degn i Stagstrup efter Faderens Død.

Degnen døde 1764, 84 År gl.

9. *Mads Christensen Schytt* Degn 1764-81. Søn af foregående, døde 1781, 55 År gl.

10. *Søren Jensen Yde*. Degn i Tilsted 1779-81; Degn i Stagstrup 1781-1812; død 1819, 78 År gl.

Degnen Søren Yde var fra Hurup (se der). Hans Hustru hed Maren Svejgård, som døde 1813, 64 År gl. De havde 3 Sønner: 1. *Lars Vilhelm*, der boede forskellige Steder her i Thy og var tilsidst Gæstgiver i Bakkegården, hvor han døde 1853, 73 År gl.; begravet i Stagstrup. En Søn af Lars Vilhelm Yde var den bekendte Gæstgiver i Bakkegården, Vilsund, *Søren Larsen Yde*, som døde for få År siden. 2. *Jens Mathis*, der blev Gårdmand i Stagstrup. En Søn af ham var Niels Chr. Jensen Yde, der boede i Middiholm, Skjoldborg Sogn. 3. *Jens Chr.*

Degn. "Ikke Seminarist, dog er han ikke ubekvem", skriver Præsten om ham.

11. *Jens Chr. Yde*. Degn 1812. Søn af foregående.

1819 blev han gift med Kirstine Pedersdatter, der var 23 År gl. Degnen var dengang 27 År. De havde mange Børn, og to af Sønnerne blev Lærere, nemlig Søren Peter Yde, f. 1820, Kordegn i Nykjøbing, Mors, og Martin Chr. Yde, f. 1826, Lærer i Stagstrup efter Faderens Død.

Degnen Jens Chr. Sørensen Yde døde af Brystsvaghed 1859, 67 År gl.

Degneembedets Indtægter og Udgifter:

1571: 6 Tdr. Byg og 9 Lam. Intet Degneboel.

1690: 12 Td. Byg. 2 ½ Lam og 2 ½ Mk. Offer 1 Sldr. 2 Mk. Af Øland 2 Mk. St. Hansrente 2 Pd. Oste. Påskerente 2 ½ Pd. Brød, 11 Snese Æg. Ingen Hus eller Jord. Pension til Thisted Skole 4 Tdr. Kopskat 4 Rdl., Familieskat 2 Sldr. Husleje 3 Sldr. Ildebering 4 Rdl.

1768: Indtægt: 45 Rdl. 2 Mk. Udgift: 8 Rdl. 4 Mk. 12 Sk.

2. SNEDSTED.

(Snedsted hørte sammen med Sønderhå og Hørsted til 1622 og blev så alene et selvstændigt Pastorat til 1825, da Nørhå blev Anneks til Snedsted. 1864 blev Snedsted og Nørhå to selvstændige Pastorater.)

Før 1688 havde Snedsted en Løbdegne fra Thisted Latinskole.

1558 nævnes en Degn *Anders Nielsen* i Snedsted. Han har intet Degneboel. Degneboelet's Jord ligger til Snedsted Præstegård, som man kan bevise med Tingsvidner og levende Mænd.

1. *Thommis Jensen*. Degn 1688-1700.

Indsendte Beretning om Degneembedets Indtægter og Udgifter i 1690, ellers ved man intet om ham, da den ældste Kirkebog først begynder 1749.

2. *A. Christensen*. Degn 1700-1704.

Det er sikkert ham, som blev Degn i Ø. og V. Assels på Mors 1708.

3. *Hans Holgersen Schandorph*. Degn 1704-60 eller 67. Han var efter al Sandsynlighed en Søn af Magister Holger Sørensen Schandorph, der var Præst i Snedsted fra 1677 til 1734 og som skal have haft 27 Børn.

I Indberetningen 1739 omtales Degnen Schandorph således: Degnen for Snedsted Sogn, navnlig Hans Holgersen Schandorph, har aldrig holdt Skole som ubevendt i Regning og Skrivning, er jævnlig svag at Colice og Brystsyge, foruden at han er over sine 60 År, men som han fører et skikkeligt, upåklageligt og retsindigt Levnet, formoder for ham en dygtig Karl, som kan forrette

Skolehold og hvad forefalder (på Grund af) Sygdomme Alderen, assistere ham i Degneembedet som Substitut.

1763 afstår ved Kontrakt Degnen Hans Holgersen Schandorph sit Embede til Monseur Jens Kier mod at få Ophold til sig og Hustru og en hæderderlig Begravelse. Kier skulde så have Lov til at beholde deres Efterladenskaber. Fire År derefter døde den gamle Degn. I Jydske Efterretninger læser vi, at 1767 døde Sr. Hans Holgersen Schandorph, forhen Sogndegn i Snedsted, den 28de Juli, 86 År gl. Han blev kaldet til at være Degn 1704, har været Degn i 63 År. I de sidste 4 År lå han stadig til Sengs og i den Tid sov han mere end de 2de Dele af sin Levetid, indtil 6 Dage før han døde, da han så godt som intet sov, førend han hensov i Herren.

4. *Jens Kier*. Degn 1760-1802. De første 7 År var han Hjelpedegner hos gamle Schandorph. Præsten skriver om ham i Året 1800, at han har ført og endnu fører Skoleembedet hel upåklageligt, skønt han ikke er Seminarist. 1760 blev han viet efter at have løst Kongebrev til *Bodil Sophie Nielsdatter*. Med hende havde han mange Børn, hvoraf her skal nævnes: 1761 en Datter *Maren Marie*, 1762 en Søn *Otto*, død 1763, 1763 en Søn *Jens*, 1766 en Datter *Maren Marie*, død 1767, 28 Uger gl., 1768 en Søn *Hans Schandorph*, 1771 en Søn *Niels Peter* og 1775 en Søn *Hans Schandorph*. Degnen *Jens Kier* døde 1805, 73 År gl., og hans Hustru, *Bodil Sophie*, døde 1814, 80 År gl.

5. *Niels Peter Kier*. Degn 1802.

Degneembedets Indtægter og Udgifter:

1690: 9 Tdr. Byg. Offer 3 Sldr. St. Hansrente 10 Oste a 4-6 Sk. Påskerente 12 Brød á 6 Sk. Degneboligen har 7 Skp. Hartk. og er fri for Skat. Pension til Thisted Skole er 4 Tdr. Byg årlig.

1768: Indtægt: 50 Rdl. 2 Mk. 2 Sk. Udgift: 22 Rdl. 4 Mk. 8 Sk., idet Underholdningen til den gamle Degneenke kostede 4 Sk. dgl.

3. SKYUM-HØRDUM.

Degnene boede i Hørdum.

1558 bar *Jep Degn* et Degneboel, som han fik, siden Hr. Peder (Præsten) kom der. Salig *Jep Degn* i Hørdum nævnes 1560. Degnen må derfor være død kort Tid efter 1558. Se pag 47-48.¹⁾

¹ *Jegh mats schriffuer* sogne degienn vdt y hørdum sogenn Kiendes y ditthe mitt obne breff Och egenn Handschrift thidt (at) iegh beplichther megh huert år her effther att Giffue til Thistidt scoele så mange pendingh y Sølfu eller Rundt mønt for min skiøldte Som er fire tdr. bigh, som fire tdr. bigh gielder y tistidt att Sti martini Episcopi dagh. Och skall iegh yde somme pendingh til goede rede till thinne forne tidt och termeen, som forshriffuidt stander, att så

1. *Peder Nielsen* var Sædedegn 1690. Det er muligvis ham, som siden bliver Degn i Stagstrup.

2. *Niels Lauritsen Hundborg*. Degn 1698-1700. Denne Degn, der var Søn af Præsten Laurits Madsen Skive af Hundborg, var Broder til Degnene Mads Lauritsen i Hundborg, Michel Lauritsen i Skjoldborg og Jens Lauritsen i Østerild. Han aflagde Embedsed 1698, men derfor kan han godt have været Degn flere År i Forvejen, hvis *Peder Nielsen* er flyttet til Stagstrup 1693.

Niels Lauritsen døde omtr. År 1700 og efterlod sig 3 Børn. Den ældste Datter hed *Inger Marie Nielsdatter*, født 1695, den næst ældste hed *Gjertrud Nielsdatter* og var født 1697. En Søn *Laurits Nielsen* var født 1699. Navnet på Degnens Hustru kendes ikke.

3. *Niels Jensen*. Degn 1700. Det er sandsynligvis den samme Degn, som omtales i Sønderhå Kirkebog 1697 og 98. Han synes derfor at have været Degn i Sønderhå, før han kom til Skyum-Hørdum. Med sin Hustru *Inger Lauritsdatter* havde han 1697 en Søn *Jens* og 1698 en Søn *Peder*, men så hører vi ikke noget om *Niels Jensen* mere, thi Skyum-Hørdum ældste Kirkebog begynder først 1719, og længere end til 1715 har *Niels Jensen* ikke været Degn i Skyum-Hørdum.

4. *Christian Kjeldsen*. Degn 1715-21. Var Søn af ærværdig Hr. Kjeld Nielsen af Nørre Sundby. Han var Student og lod sig som sådan kalde *Christianus Chilianus*, hvilket Navn vi finder anført i Edsprotokollen. I Året 1714 blev han Degn i Sønderhå, og Året efter flyttede han til Skyum-Hørdum, hvor han døde den 10. Marts 1721, kun 40 År gl. Han var gift med *Inger Larsdatter*, muligvis Enken efter den forrige Degn *Niels Jensen*, og med hende havde han ingen Børn.

5. *Jens Nielsen Års*. Degn 1721-58. død 1770. Hans latinske Navn var *Janus Års*, hvoraf man kan se, at han har været Student. Året efter, at han var bleven Degn i Skyum-Hørdum, giftede han sig med *Bodil Mortensdatter*.

1739 får denne Degn et særdeles godt Skudsmål; men dette Skudsmål, som Degnene fik af deres Sognepræster, hængte sikkert nøje sammen med, hvorvidt Præsten var en Mand, som gerne vilde være mild og kærlig overfor sine Medmennesker, eller han var en grov, hensynsløs Person. Præsten i Skyum skriver om Degnen *Jens*

skal holdis ve y sandhiedt. Til ydermere Windisbyrdt trøcher iegh mitt Indsell neden på thette mitt obne breff. Schriffuidt y hørdum Tiesdag nest effther Sti martini Episcopi dag å mdlxiiii (1564).

Års: "Degnen for Skyum-Hørdum Menigheder, navnlig Jens Års, som er Studiosus, befindes i alle Måder bekvem til Skolehold og opfører sig kristelig, retsindig, skikkelig og i alle Måder aldeles upåklagelig."

Med sin Hustru havde Degnen Jens Års flere Børn, hvoraf 2 døde små En Søn Morten døde 1728, 5 Måneder gl., og en anden Søn Jesper døde 1731, 4 Måneder gl.

1733 døde Degnens Moder, hæderbårne, gud- og dydelskende Matrone Christence Christensdatter, 69 År gl., og blev begravet i Hørdum. Hvad Degnens Fader hed, findes der ingen Oplysning om, Degnen Jens Års synes at have overladt sin Søn Degneembedet År 1758, men Degnen og hans Hustru levede endnu en Årække.

Den 15. Juni 1770 blev Degnens Hustru begravet efter 48 Års Ægteskab, 79 År gl., og knap en Måned efter, den 13. Juli s. A., blev Degnen begravet, 84 År gl.

6. Morten Jensen Års. Degn 1758-95.

Søn af foregående, gift 1766 i Skjoldborg med *Dorthe Elisabeth Pank*, som var en Søsterdatter til Pastor Kruses Hustru i Skjoldborg. Med hende havde han flere Børn, hvoraf nogle døde som små

1769 døde en Søn *Jens Peter*, 19 Uger gl., og i Kirkebogen har Præsten føjet til på Latin, at Barnet døde pludselig på Grund af Forældrenes kejtede Behandling. 1773 døde en Datter *Vilhelmina Frederica Christina* af Børnekopper, 29 Uger gl. 1775 døde en anden Datter *Vilhelmina Frederica Christine*, kun 7 Dage gl. 1778 døde Degnens Hustru, kun 38 År gl., og få Dage efter døde en lille Datter, som i Dåben havde fået den døde Moders Navn: *Dorthea Elisabeth Pank*. Hun blev kun 13 Dage gl.

Efter sin første Hustrus Død giftede Degnen sig igen. Årstallet vides ikke, men hun hed *Marie Kathrine Brock*.

1784 døde en lille Datter, *Marie Kristine*, 8 Dage gl., og Præsten har atter vedføjet på Latin, at Barnet døde brat på Grund af Forældrenes kejtede Behandling.

Mærkeligt er det, at Degnen på sine gamle Dage søger Forflyttelse, men 1795 flytter han til Villerslev, hvor han var Degn til 1801 og døde Året efter, 73 År gl.

Hans Hustru, Marie Katrine Brock, var død før Manden. Hun døde i Villerslev År 1800 og var da 49 År gl.

Skiftet efter hendes Død viser, at de var fattige og havde tre Børn levende, Sønnerne *Jens Christian* og *Thomas* og et Barn til. En Broder til den afdøde Degnekone hed N. Brock og var Degn i Simested.

Præsten i Villerslev giver ikke Morten Års noget godt Skudsmål, thi i Året 1800 skriver Præsten om ham: "Degnen Morten Års, 71 År, er mere end i en Henseende skrøbelig, som både selv kunde være tjent med at entlediges og Skolen at forsynes med en mere duelig."

7. Simon Vestergård. Degn 1795-?

Søn af Degnen i Villerslev Peder Jensen Vestergård og Hustru Sidsel Simonsdatter, født 1766. Efter Faderens Død 1791 blev han Degn i Hassing-Villerslev, men byttede Embede 1795 med Degnen i Hørdum Morten Jensen Års. År 1800 hedder det om ham, at han er 34 År gl. og har gode Lægaver, men er ikke Seminarist. Hans Hustru, Marie Christensdatter, døde 1825, 71 År. Degnens Død er ikke indført i Hørdum Kirkebog.

1558 var der en Degn i hvert af Sognene. Jep Degn i Hørdum er allerede omtalt, og samme År nævnes *Symen Nielsen* i Skioum, som fanger en Pund Byg af den Degneboel i Skioum om År, og Skovsvin, Gæsteri, Arbejde og Indfæstning til Irup.

Indtægt og Udgift:

1690: Korntiende 12 Tdr. Byg. Offer 9 Sldr. St. Hansrente ½Lpd. Oste. Påskerente 2 Lpd. Brød, 1 ½ Ol Æg. Et Ralingshus 6 Fag, Laden 1 Gulv med et lidet Jordhus til 1 Ko og nogle Får. Af Irup 3 Sldr. Pension til Thisted Skole 5 Tdr. Byg.

1768: Indtægt 67 Rdl. 8 Sk. Udgift til Forældre 51 Rdl., Familieskat 4 Rdl. 1 Mk., Ålborg Skole 1 Rdl. 1¼ Mk.

4. HASSING-VILLERSLEV.

(Kirkebog 1757.)

Degnene har boet i Villerslev, men 1558 nævnes *Christen Stranngyszen* i Hassing. Han har intet Degneboel, men får Skylden af et Stykke Jord i Vijlersle Mark, hvori kan sås en Td. Korn.

1. Niels Christoffersen. Degn 1667-1702?

Beretningen om Degneembedet 1690 er af ham. Forøvrigt ved man intet om ham eller hans Eftermand, da der hverken findes Kirkebog eller Skifteprotokol fra denne Tid.

2. Hans Bertelsen. Degn 1703-14?

3. Christen Ludvigsen Muldorff. Degn 1714-62.

Søn af Præsten Ludvig Jørgensen Muldrup (Wadum) af Bedsted og Hustru Maren Christensdatter Bixtorph.

I en Indberetning 1739 om Degnen Muldorff skriver Sognepræsten følgende: Degnen til Hassing-Villerslev, navnlig Chr. L. Muldorff, er ustuderet, har altid, så længe jeg har kendt ham, næsten i 16 År, ført et skikkeligt Levnet, har og upåklagelig forrettet Degneembedet i Kirken, kan

vel læse, skrive og regne, men hvad Katekisationen angår, da har han deri ikke været så fuldkommen, som kunde ønskes.

1714, samme År som han blev Degn i Villerslev, trolovede han sig med *Johanne Terkildsdatter* af Bedsted.

Degnen Muldorff døde 1762, 83 År gl., og havde da været Degn i 49 År.

4. *Peder Jensen Vestergård*. Degn 1762-91.

Året efter, at han var bleven Degn i Villerslev, trolovede han sig med Pigen Sidsel Simonsdatter, og kort Tid efter blev de sammenviede i Ægteskab.

1765 havde de Tvillinger: *Simon*, der døde 11 Uger gl., og *Chr. Muldorff*. 1766 fik de en Søn, som hed *Simon*, 1769 en Datter *Maren*.

Degnen døde 1791, 57 År gl., og hans Hustru Sidsel Simonsdatter døde 1804, 76 År gl.

5. *Simon Vestergård*. Degn 1791-95.

Søn af foregående, byttede Embede med Degnen Morten Jensen Års af Skyum-Hørdum.

6. *Morten Jensen Års*. Degn 1795-1801.

Flyttede fra Hørdum til Villerslev 1795 og døde her 1802, 73 År gl.

7. *Claus Madsen*. Degn 1801-19.

Hans Hustru hed *Karen Christensdatter*. I Året 1819 døde Degnen pludselig i sin Stue uden foregående Sygdom, 56 År gl. Hustruen døde som Aftægtskone i Villerslev 1830, 69³/₄ År gl.

Degneembedet:

1690: Degnen bor i Villerslev. Degnekorn 7 Tdr. Byg, hvoraf de 3 Tdr. svares til Thisted Skole. Påskerente 25 Pd. Brød og 3 Ol Æg. St. Hansrente 1 ½Pd. Ost. Offer 6 Sl. Mk. Et lidet Stykke Jord i Villerslev Mark og en liden Ager på Skyum Gade, samt 2 Tdr. Byg af en Bolig.

1768: Indtægt 48 Rdl. 1 Mk. og 8 Sk., Udgift 5 Rdl. 1 Mk. 12 Sk.

5. SØNDERHÅ-HØRSTED.

(Kirkebog 1696.)

Disse Sogne havde Løbedegne fra Thisted Skole. Den første Sædedegn blev ansat 1688. Degnene boede i Sønderhå

1. *Jens Bollesen Kruse*. Degn 1688-?

Han blev ansat og aflagde Ed 1688, og i 1690 har han indsendt Beretning om Degneembedets Indtægt, men så ved vi ikke mere om ham.

2. *Niels Jensen* nævnes 1697 og 98 og rejste måske til Skyum-Hørdum 1700; se der.

3. *Paulus Nicolai Wandet*. Degn 1700-14.

Hans kristelige Døbenavn var ellers Poul Nielsen Vandet, men da han blev Student, tog han efter Tidens Skik ovenstående malabariske Navn. Hans Hustru hed *Else Lauridsdatter*, og de havde mange Børn. 1701 en Søn *Niels*, død 1702; 1702 en dødfødt Dreng; 1703 en Søn *Laurits*; 1704 en dødfødt Pige; 1705 en Datter *Kirsten*, død 2 Uger og 1 Dag gl.; 1706 en Datter *Hedvig*; 1708 en Datter *Kirsten*, død 5 Uger gl.; 1709 en Datter *Else* og 1710 et dødfødt Pigebarn.

Degnen Poul Nielsen Wandet døde 1714, knap 46 År gl.

4. *Johannes Petrus Petri Buggeris*. Degn 1714.

Denne Degn synes at være bortrejst samme År, som han blev ansat.

5. *Christian Kjeldsen*. Degn 1714-15.

Rejste til Skyum-Hørdum (se der).

6. *Jørgen Andersen Als*. Degn 1715-59.

Ifølge Indberetningen 1739 om Degnenes Kvalifikationer til Skolehold hedder det om Jørgen Andersen Als, at han var Borger og Handelsmand i Ålborg, før han blev Degn i Sønderhå. Han var også 38 År gl., da han blev Degn, og man må antage, at det er Biskoppen, som har givet ham Embedet. I Indberetningen af 1739 hedder det endvidere, at han er ustuderet, lever æruelig, kan synge de ordinære Salmer, skriver en læselig Hånd, dog ikke ortografisk, men hans Skolehold, Katekisation og Civilitet har hidtil ikke haft nogen synderlig Approbation.

Efter det Skudsmål, som Præsten giver Jørgen Als, synes denne at have været en skikkelig Mand, men ikke videre lærd.

Degnen Als var gift med *Anna Marie Pedersdatter Holst*, og med hende havde han måske flere Børn. En Datter, *Anne Katrine*, blev gift med Eftermanden i Degneembedet Poul Resen. 1753 døde Degnens Hustru, 73 År gl., og 1759 døde Degnen, 82 År gl.

(I denne Degns Embedstid indtraf en Begivenhed, som findes meget omhyggelig indført i Sønderhå Kirkebog fra denne Tid. Det var Præstekonen Mette Nielsdatter Hegelund, som egenhændig opererede et lille Barn for en Gevækst i Munden. Hun var dengang 61 År gl. og døde 1759, 92 År gl.

Tilføjelsen i Kirkebogen lyder således: 1728, den 20. Decbr., lod Simon Sørensen og Inger Christensdatter, vester i Sønderhå, hjemmedøbe et svagt Pigebarn, som blev kaldet An. Det befandtes således lydt: På Overgummen, d.v.s.: Tandgierden uden til imellem Mundkrogen og ind til Ganen, sad tilgroet en Vækst eller Grøde af Skikkelse som en

Lammenyre (Svinetryne), hvorudover Barnet kunde ikke patte, dog kunde det gabe, når det græd, og nogenledes tage imod Mælken, som blev, når Tid var, præsenteret og tilholdt udi en Bøsse. Før Dagningen blev det døbt, hvorefter min Kone Mette Hegelund, som tilforn havde skåret mange små Børn for Tungebånd, i Nærværelsen af en Del skikkelige Nabokoner, med en skarp Pennekniv løsnede Væksten inden til i Munden ved Ganen. At Barnet skulde ikke kvædes i det afflydende Blod etc., blev det på en Danekvindes Arm en liden Stund holdt n æsgrus, indtil Blodet var næsten stillet, da det fik en lille Portion lunken Mælk. Dernæst blev Væksten ved Tandgierden heftet fra den ene Mundkrog og til den anden uden til afsnittet. Alt dette skete, Gud ske Lov, ved en lykkelig Hånd, så at det kendtes ikke, enten på den afskårne Vækst eller på Tandgierden, at Barnet havde været lydt således, som meldt er. Væksten var, før den blev afsnittet, blodrød og opsvulmet, knabret som en Valnød, midt på at stikke i ligesom Brusk. Siden, da Blodet og Vædsken var afrundet, blev den slunken og hvidagtig. Gummen blev ligeledes hvid, der var bestrøgen og smurt med Hyperieonolie. Barnets Døb blev konfirmeret Nyårsdagen.

Skønt denne Historie egentlig ikke vedkommer de gamle Degne, har jeg dog medtaget den her, da den er et ypperligt Kulturbillede fra en Tid, da Lægekunsten endnu var i sin Barndom.

7. *Poul Reesen*. Degn 1759-81.

Han blev i Året 1742 trolovet og gift med Degnen Als's Datter, *Anne Katrine*, og har sandsynligvis været den gamles Hjælper i mange År.

En Søn, *Niels Niemann*, der blev opkaldt efter Præsten, fødtes 1744. En anden Søn, *Jørgen Als Reesen*, f. 1753, druknede 1780 i Nørhå Sø, 28 År gl. En tredje Søn, velfornemme *Mathias Nikolaj Reesen*, trolovedes 1785 med Pigen Inger Nielsdatter Overgård af Hørsted.

Degnen Poul Reesen døde 1781, og hans Hustru var død 1776, 55 År gl.

8. *Jens Svendsen Kjær*. Degn 1781-1809.

Om ham hedder det 1800, at han er ikke ringe i Henseende til Duelighed.

Med Hustruen *Maren Nielsdatter* havde han flere Børn. En lille Søn, *Svend*, døde 1790. En Søn, *Thomas Svankjær*, født 1783, blev Faderens Eftermand i Degneembedet. En Datter, *Mariane*, blev 1807 gift med Ole Nielsen Gyrop. Degnen døde 1810, 71 År gl. Hans Hustru overlevede ham i mange År. Hun døde 1836 og blev 89 År gl.

9. *Thomas Svankjær Kjær*. Degn 1809-14, senere Lærer og Kirkesanger i Sønderhå

Han var gift med *Birgitte Marie Nielsdatter*, der døde 1862, 81 År gl. Degnen døde 1859, 76¹/₃ År gl.

Degneembedet:

1690: Komtiende 6 Tdr. Byg. Offer 4 Mk. 14 Sk. St. Hansrente 12 Oste á 4-6 Sk. Påskerente 12 Kager og 1 ½ Ol Æg. 2 Agre på Sønderhå Mark og 1 Ager i Hvidbjerg. Pension til Thisted Skole 3 Tdr. Byg.

1768: Indtægt 38 Rdl. 1 Mk., Udgift 7 Rdl. 3 Mk. 4 Sk.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1915, side 37-53)